

2001. évi XLVI. törvény

a konzuli védelemről

Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság Alkotmányában foglalt, a magyar állampolgárok konzuli védelmére vonatkozó rendelkezés végrehajtása érdekében, az állampolgárok emberi jogainak, alapvető szabadságainak, valamint a magyar állampolgárok és jogi személyek érdekeinek külföldön történő érvényre juttatása és védelme céljából, az államok közötti konzuli kapcsolatokat szabályozó nemzetközi szerződésekkel és szokásjogi szabályokkal összhangban, valamint - a Magyar Köztársaság európai uniós tagságára figyelemmel - az Európai Unió polgárságához kötődő jog érvényesítésére, az alábbi törvényt alkotja:

A demokratikus berendezkedésű államok nemzetközi kapcsolataiban felértékelődött az állampolgárok és jogi személyek érdekeinek védelmét biztosító konzuli kapcsolatok jelentősége.

Magyarország gazdasága hagyományosan nyitott, az országból különböző történelmi időszakokban jelentős számban utaztak külföldre vagy vándoroltak ki, továbbá a magyar nemzetiségűek igen jelentős hányada él határainkon kívül. Emiatt a magyar állampolgárok és a magyarországi honosságú szervezetek jogai és érdekei sok szálal kapcsolódnak külföldi országokhoz, személyekhez. A rendszerváltás, s ezzel összefüggésben az utazási szabadság kiteljesedése, valamint a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kiszélesedése új lendületet adott ennek a folyamatnak. Egyidejűleg megváltozott az állami feladatoknak az állampolgárok általi megítélése, és a szolgáltató állam koncepciója nyert teret. Az állampolgárok és a szervezetek igénye, hogy magas szintű jogszabály összegezze, az államtól milyen védelemre számíthatnak külföldön.

Magyarország konzuli kapcsolataiban döntő változást eredményezett az ország 1987-ben történt csatlakozása a konzuli kapcsolatokról szóló 1963. évi bécsi egyezményhez (a továbbiakban: BKE), amely univerzális jelleggel szabályozza az államok közötti konzuli kapcsolatokat. Emellett hazánk számos kétoldalú konzuli egyezménynek is részese, amelyek az egyes országok vonatkozásában megkönnyítik a BKE alkalmazását.

A konzuli védelem alkotmányos szabályozásában fordulatot jelentett, hogy az alaptörvény 1989. évi módosítása során az alapjogok katalógusát adó XII. fejezet kimondta a magyar állampolgár konzuli védelemhez való jogát. Az Alkotmány 69. § (3) bekezdése értelmében: „Minden magyar állampolgár jogosult arra, hogy törvényes külföldi tartózkodásának ideje alatt a Magyar Köztársaság védelmét élvezze.”

A magyar konzuli jog fejlődésének további lendületet és feladatot adott az Európai Unió konzuli vívmányai átvételének igénye.

A jogharmonizációnak nem elengedhetetlen feltétele a törvényi szintű kodifikáció, hiszen az Európai Unió tagállamainak gyakorlata is különböző e kérdésben. A harmonizációs követelmény, valamint az egységes, átlátható eljáráshoz fűződő érdek, amelyet a kérdés alkotmányos szabályozása is alátámaszt, időszzerűvé teszi, hogy a magyar állampolgárok védelméről, e jog lényeges tartalmáról és érvényesülésének feltételeiről átfogó törvény rendelkezzen, amely azonban nem érinti a magyar konzuli szolgálat számára más közigazgatási feladatot - pl. az állampolgársági, az útlevél, idegenrendészeti, vám- vagy hasonló eljárásban való részvételt - meghatározó jogszabályok hatályát.

A törvény a nemzetközi jog és a fogadó államok szabályainak tiszteletben tartása mellett mindenekelőtt a magyar állampolgárok emberi jogainak és alapvető szabadságainak

külföldön való mind teljesebb érvényre juttatását kívánja elősegíteni. Ennek érdekében szabályozza a későbbi esetleges sérelem elkerülését szolgáló általános jellegű tanácsadást és segítségnyújtást, valamint a konzuli védelem keretében történő egyes eljárásokat.

A törvény hosszú távra kitűzi a konzuli hálózat folyamatos korszerűsítését, szakmai, technikai, informatikai fejlesztését meghatározó célokat.

Alapvető rendelkezések

1. § (1) A Magyar Köztársaság a magyar állampolgár érdekeinek külföldön történő védelmét a konzuli szolgálat útján látja el (a továbbiakban: konzuli védelem). A konzuli szolgálat a magyar állampolgárok érdekei külföldön történő védelmének előmozdítása érdekében együttműködik hazai és külföldi szervezetekkel és magánszemélyekkel. Ez az együttműködés kiterjedhet pénzeszközök átvételére, és az érintett magyar állampolgárok részére történő továbbítására is.

A konzuli védelemhez fűződő jog alkotmányos alapjog. Az Alkotmány 69. § (3) bekezdése szerint „Minden magyar állampolgár jogosult arra, hogy törvényes külföldi tartózkodásának ideje alatt a Magyar Köztársaság védelmét élvezze.” Ennek alapján 2001. november 1-je óta törvény - a konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvény (a továbbiakban: Konztv.) - határozza meg a konzuli védelem tartalmát, nyújtásának feltételeit.

A Konztv. a hatálybalépése óta eltelt öt év alatt jól betöltötte, s jelenleg is jól betölti szerepét, megfelelő normatív alapot biztosít a magyar állampolgárok és a magyarországi honosságú jogi személyek külföldi érdekeinek állami eszközökkel történő védelméhez. A szolgáltató közigazgatás követelménye azonban mind hangsúlyozottabban fogalmazódik meg a konzuli szolgálat működésével szemben is, egyszersmind változik a konzuli védelem speciális, határokat átlépő igazgatási területén jelentkező állami feladatok tartalmának és terjedelmének közvélemény általi megítélése. Mindez időszzerűvé teszi a Konztv. kiegészítését, melynek szükségességét tovább nyomatékosítják a konzuli szolgálat által a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) hatálybalépését követően szerzett jogalkalmazási tapasztalatok.

A Konztv. kis terjedelmű, jobbra technikai jellegű módosításai ezért elsősorban a konzuli jogalkalmazás hatékonyságának növelését célozzák a bajba jutott magyar állampolgárok érdekeinek védelmét szolgáló - a gyakorlatban részint már ismert - néhány további együttműködési forma, konzuli szolgáltatás törvényi nevesítésével, a részükre nyújtott konzuli kölcsönök visszafizetését az eddigieknél hatékonyabban biztosító rendelkezés beiktatásával, valamint a konzuli szolgálat eljárásának sajátosságaira, ezen belül joghatóságára irányadó tételes előírások bővítésével.

A konzuli védelem hatékonyságához elengedhetetlen, hogy a Külügyminisztérium és a külképviseletek együttműködjenek áldozatvédelmi, humanitárius, karitatív és szociális feladatokat ellátó állami és nem-állami, társadalmi szervezetekkel, egyesületekkel, egyházakkal és magánszemélyekkel. E szervezetek és személyek többnyire kiterjedtebb ismeretekkel rendelkeznek a fogadó állam viszonyairól, a bajba jutott (bűncselekmény áldozatává vált, súlyos betegségben szenvedő, fogva tartott stb.) magyar állampolgároknak nyújtható segítség különféle módzatairól, mint a konzuli szolgálat. Előállhat azonban olyan helyzet is, hogy az általuk nyújtott anyagi segítséget éppen a konzuli szolgálat közreműködése nélkül nem lehet eljuttatni a rászorulókhhoz. Figyelemmel a fogadó államok sajátosságaira, előfordulhat, hogy a konzuli képviselőt (pl. nemzetközi jogi mentességei

folytán) nagyobb jogi mozgástérrel rendelkezik egy adott fogadó államban, mint az egyébként nagyobb helyismerettel bíró karitatív szervezet vagy magánszemély. A rendelkezés egyfelől e külső szervezetek segítő szándéka és az ehhez járuló gyakorlati tapasztalatok, másfelől a konzuli szolgálatot megillető nemzetközi jogi lehetőségek nyújtotta előnyök között teremt jogi kapcsolatot, növelve ezzel a konzuli védelem hatékonyságát.

A hatályos pénzügyi jogi (államháztartási, költségvetési, számviteli stb.) szabályozás az együttműködés e módjának megfelelő normatív háttérrel biztosít, így további (alacsonyabb szintű) jogszabályban történő részletesebb szabályozására nincs szükség.

(2) Nemzetközi szerződés, törvény vagy kormányrendelet a konzuli szolgálat részére további közigazgatási feladatokat is meghatározhat, ezek azonban nem hátráltathatják a konzuli védelem ellátását.

(3) A konzuli szolgálat a vonatkozó nemzetközi jogi szabályok, valamint a magyar jogszabályok alapján jár el. Eljárása során tiszteletben tartja a fogadó állam jogszabályait.

(4) Az eljárás során a konzuli szolgálat az eset összes körülményének mérlegelésével, a helyi viszonyokra is tekintettel határozza meg a védelemnyújtás legmegfelelőbb módját.

A nemzetközi jog konzuli védelemre vonatkozó szabályai szerint, az államok, konzuli képviselőik és konzuli feladatokat ellátó diplomáciai képviselőik útján, a fogadó állam központi és helyi hatóságainál fellelhetnek a küldő állam honosai, természetes és jogi személyei érdekeinek védelmére, a nemzetközi jog által megengedett keretek között.

A védelemnyújtás keretében a konzuli tisztviselőt a fogadó állam hatóságai értesítik a küldő állam állampolgára személyes szabadságának bármilyen címen történő korlátozásáról, az őt érintő balesetről, haláláról, kiskorú vagy cselekvőképességében korlátozott személy részére gyám- vagy gondnokrendelés szükségességéről vagy arról, hogy a fogadó államban megnyílt hagyatékban örökösként érdekelt.

A konzuli tisztviselő feladatai végzése során elsősorban a konzuli kerület illetékes helyi hatóságához fordulhat, s a küldő állam állampolgárát érintő, folyamatban lévő ügyben az állampolgár számára tanácsot, felvilágosítást adhat. A konzuli védelem csak kivételes jelleggel terjedhet ki a fogadó állam központi hatóságainál, külügyminisztériumánál történő fellépésre. A BKE 38. Cikke értelmében erre akkor és olyan mértékben kerülhet sor, ahogy azt a fogadó állam törvényei, más jogszabályai és szokásai vagy az e tárgyban kötött nemzetközi megállapodások lehetővé teszik.

Jogerősen elbírált ügyben, a fogadó állammal szemben, az 1961. évi, a diplomáciai kapcsolatokról szóló bécsi szerződés 3. Cikkének b) pontjával összhangban diplomáciai fellépésre kerülhet sor a fogadó állam kormányánál. Az ilyen diplomáciai védelemre a törvény hatálya nem terjed ki.

A modern államok közigazgatása számos feladatot határoz meg a konzuli tisztviselők számára, elsősorban olyan ügyekben, ahol az állampolgár számára külföldi tartózkodása idején is biztosítani kell a hozzáférést az eljáráshoz. E feladatok köre és tartalma azonban a közigazgatás igényeinek megfelelően változhat, ezért a törvény felhatalmazást ad arra, hogy azokat nemzetközi szerződés, törvény vagy kormányrendelet állapítsa meg. A konzuli eljárás kereteit a nemzetközi jogi normák és a fogadó ország jogának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettség jelentik. A BKE 55. Cikkének 1. bekezdése kimondja, hogy a konzuli tisztviselőnek tiszteletben kell tartania a fogadó állam törvényeit és más jogszabályait, és tartózkodnia kell a fogadó állam belügyeibe történő beavatkozástól. Az ettől eltérő magatartás nemzetközi jogsértés és az állam felelősségét vonhatja maga után.

Ezek között a jogi keretek között a konzuli tisztviselőnek az eset összes körülményére és a helyi viszonyokra tekintettel a védelemnyújtás legcélszerűbb módját kell választania.

A konzuli szolgálat

2. § (1) A törvény alkalmazásában a konzuli szolgálat: a Magyar Köztársaság diplomáciai és konzuli képviselete - ideértve a tiszteletbeli konzuli tisztviselő által vezetett konzuli képviseletet is -, valamint a külpolitikáért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter).

(2) Hatósági jogkört a diplomáciai vagy konzuli képviseletnek a miniszter által konzuli feladatok ellátására felhatalmazott tagja (a továbbiakban: konzuli tisztviselő), valamint a miniszter gyakorolhat.

(3) A konzuli szolgálatot a miniszter irányítja.

(4) A miniszter a diplomáciai vagy konzuli képviselet egyes konzuli feladatait, az adott feladat ellátására jogosult másik diplomáciai vagy konzuli képviselet egyidejű megjelölésével korlátozhatja. A miniszter a diplomáciai és konzuli képviseletek címjegyzékét és konzuli jogosítványait tartalmazó tájékoztatót évente, az abban történt változásokat három munkanapon belül közzéteszi. Az egyes feladatokra vonatkozó korlátozás ugyanakkor nem jelenti azt, hogy egyetlen diplomáciai vagy hivatásos konzuli képviselet sem látja el a magyar állampolgárok érdekvédelmét.

(5) A diplomáciai vagy konzuli képviselet a konzuli érdekvédelem tekintetében konzuli kerületében jár el. Indokolt esetben a konzuli képviselet, a fogadó állam egyetértésével, konzuli kerületén kívül is eljárhat.

A magyar állampolgárok és jogi személyek védelmével összefüggő eljárásokban a Külügyminisztérium és az irányítása alatt álló diplomáciai és konzuli képviseletek szoros együttműködést valósítanak meg, ezért a törvény rendelkezik a konzuli szolgálatról, mint a konzuli védelem ellátásának szervezeti keretéről. A nemzetközi gyakorlatban általánosan elfogadott, hogy konzuli feladatokat a konzuli képviseletek mellett a diplomáciai képviseletek is ellátnak.

A diplomáciai kapcsolatokról szóló 1961. évi bécsi szerződés 3. Cikk 1. bekezdésének b) pontja értelmében a diplomáciai képviselet feladatkörébe tartozik a küldő állam, valamint a küldő állam állampolgárai érdekeinek védelme a nemzetközi jog által megengedett keretekben. Ugyanennek a cikknek 2. bekezdése szerint a diplomáciai képviseletek konzuli feladatokat is elláthatnak.

Ezt megerősíti a BKE 70. Cikke is, mely szerint a diplomáciai képviselet azon tagjainak nevét, akiket konzuli feladatok végzésével bíztak meg, közölni kell a fogadó állam külügyminisztériumával vagy az e minisztérium által kijelölt hatósággal.

Míg tehát a magyar érdekek érvényre juttatását szolgáló átfogó konzuli feladatok megvalósítása, azaz a fogadó államban lévő, magyar érdekeket érintő viszonyokról és fejleményekről való tájékozódás, elemzés, a gazdasági, kulturális és tudományos kapcsolatok fejlesztése a konzuli szolgálat egészének feladata, a jogbiztonság a nemzetközi jogi szabályozással összhangban megköveteli, hogy a konkrét hatósági ügyben eljárásra jogosult személyt a külügyminiszter jelölje, s erről a fogadó állam, illetve az ügyfelek is tudomást szerezzenek.

A helyi körülményekre - különösen a fogadó állam viszonyaira, a képviselet személyi, tárgyi feltételeire, biztonságára - tekintettel a külügyminiszter időlegesen vagy tartósan a képviselet egyes konzuli feladatait - pl. okmányok kiállítása - korlátozhatja. Ez esetben

egyidejűleg meg kell jelölnie azt a diplomáciai vagy konzuli képviseletet, amelyik az adott feladat ellátására jogosult.

Az állampolgárok számára alapvető fontosságú, hogy megismerhessék a magyar diplomáciai és konzuli képviseletek címét, elérhetőségük adatait, konzuli jogosítványait. Ezért a törvény előírja, hogy a külképviseletek adatairól évente egyszer összefoglaló tájékoztatót kell kiadni, az egyes külképviseletek adataiban év közben bekövetkező változásokat pedig három munkanapon belül közzé kell tenni.

A tiszteletbeli konzuli tisztviselők által vezetett konzuli képviselet sajátosságára tekintettel a külügyminiszter 2/1995. (III. 24.) KüM rendelete, az Európai Unió szabályozásával összhangban, korlátozza a magyar tiszteletbeli konzulok egyes feladatait. A tiszteletbeli konzuli tisztviselők a rendelet értelmében nem állíthatnak ki úti okmányt vagy vízumot.

Az egyes feladatokra vonatkozó korlátozás ugyanakkor nem jelentheti azt, hogy az adott székhelyen működő egyetlen magyar diplomáciai vagy konzuli képviselet ne lássa el a magyar állampolgárok védelmét.

A BKE 1. Cikk 1. bekezdésének b) pontja szerint konzuli kerület az a terület, ahol a konzuli képviselet konzuli feladatok végzésére jogosult. A konzuli kerületen kívüli eljáráshoz a BKE 6. Cikke értelmében a fogadó állam beleegyezése szükséges.

Amennyiben a fogadó államban magyar konzuli képviselet nem működik, a diplomáciai képviselet konzuli kerülete a fogadó állam teljes területe.

A magyar tiszteletbeli konzuli képviselet konzuli kerülete nem érinti a magyar diplomáciai vagy hivatásos konzuli képviselet illetékességét az eljárásra.

A nemzetközi jogban elfogadott, hogy a küldő állam a fogadó államban működő konzuli képviseletét megbízza azzal, hogy konzuli feladatokat egy harmadik államban is ellásson, amennyiben ezt sem a fogadó, sem az érintett harmadik állam vagy államok nem ellenzik. Konzuli kerülete ez esetben erre a harmadik államra vagy államokra is kiterjed.

Személyi hatály

3. § (1) Konzuli védelemre a magyar állampolgár jogosult.

(2) Más állampolgársággal is rendelkező magyar állampolgár a másik állampolgársága szerinti államban olyan mértékben jogosult a védelemre, amilyen mértékig azt a fogadó állam lehetővé teszi.

(3) Olyan államban, ahol a Magyar Köztársaságnak nem működik diplomáciai vagy konzuli képviselete - a (4) bekezdés rendelkezéseit nem érintve -, nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján harmadik állam konzuli szolgálata is elláthatja a magyar állampolgár érdekvédelmét, feltéve, hogy azt a fogadó állam nem ellenzi. Nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján a magyar konzuli szolgálat is elláthatja harmadik állam állampolgárának érdekvédelmét, feltéve, hogy azt a fogadó állam nem ellenzi.

(4) A magyar állampolgár érdekvédelmét olyan államban, ahol a Magyar Köztársaságnak nem működik diplomáciai vagy konzuli képviselete vagy az adott ügyben hatáskörrel rendelkező tiszteletbeli konzuli tisztviselője, az Európai Unió tagállama is elláthatja, feltéve, hogy azt a fogadó állam nem ellenzi. A magyar konzuli szolgálat elláthatja az Európai Unió polgárának érdekvédelmét, ha az Európai Unió tagállamának az adott országban nincs diplomáciai vagy konzuli képviselete, vagy az adott ügyben hatáskörrel rendelkező tiszteletbeli konzuli tisztviselője, feltéve, hogy azt a fogadó állam nem ellenzi.

(5) Ha a konzuli védelem nyújtásának feltételei fennállnak, a magyar konzuli szolgálat az Európai Unió polgárát a magyar állampolgárral azonos, az e törvényben, valamint a végrehajtásáról szóló jogszabályokban meghatározott elbánásban részesíti.

Az Alkotmány 69. § (3) bekezdése a nemzetközi joggal összhangban a konzuli védelemhez való jogot a magyar állampolgár számára biztosítja. Tekintettel arra, hogy a magyar állampolgárság a külföldön letelepedett magyar állampolgárok leszármazóira a ius sanguinis elvének érvényesülése következtében időbeli korlát nélkül átszáll, függetlenül attól, hogy más állam állampolgárságát megszerzik-e, egyre nő azoknak a magyar állampolgároknak a száma, akik kettős vagy többes állampolgárok. A törvény ezért rendezi az ő konzuli védelmükre vonatkozó szabályokat is. Főszabályként rájuk is vonatkozik, hogy mint magyar állampolgárok, jogosultak a magyar állam konzuli védelmére. Ez irányadó minden olyan államban való védelemre, amelynek állampolgárságával a magyar állampolgár nem rendelkezik.

A nemzetközi jog értelmében az államok elzárkózhatnak attól, hogy a küldő állam konzuli eljárását lehetővé tegyék olyan állampolgár számára, aki a küldő állam állampolgársága mellett a fogadó állam állampolgárságával is rendelkezik. Erre csak a fogadó állam egyetértésével, az általa lehetővé tett mértékben kerülhet sor.

Az emberi jogok és alapvető szabadságok érvényre juttatására vonatkozó, az államok között megvalósuló együttműködés alapelveiből kiindulva a nemzetközi jog lehetővé teszi, hogy az egyes államok ellássák más államok állampolgárának konzuli védelmét harmadik államban, illetve ehhez támogatást, segítséget nyújtsanak. A BKE 8. Cikke értelmében erről a fogadó államot értesíteni kell, és a védelem akkor nyújtható, ha ezt a fogadó állam nem ellenzi.

A konzuli védelem jogintézményének jellege megköveteli, hogy sürgős esetekben a harmadik állam által nyújtott védelem nyújtására nemzetközi szerződés hiányában, a viszonyosság alapján is sor kerülhessen, ezért a törvény ezt a lehetőséget is biztosítja.

A magyar állampolgárok konzuli védelmének ellátásához jelenleg a Lengyel Köztársaság nyújt segítséget a Belarusz Köztársaságban és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságban.

Az Európai Közösséget megalapító Római Szerződés hatályos 20. Cikke úgy rendelkezik, hogy harmadik országban azon tagállamok állampolgárainak konzuli védelmét, amelyek nem rendelkeznek az adott országban képviselettel, bármely képviselettel bíró tagállam - a saját állampolgáraival azonos módon - köteles ellátni. Ennek megfelelően, a Magyar Köztársaság Európai Uniós tagságának időpontjától kezdődően a magyar konzuli szolgálat elláthatja majd más tagállamok állampolgárainak konzuli védelmét, illetőleg más tagállamok biztosítani fogják a magyar állampolgárok konzuli védelmét harmadik államokban. Az Európai Unió tagállamainak kormányképviselői a Tanácsban hozott 95/563/EK határozatban meghatározták a Római Szerződés 20. Cikkében foglalt kölcsönös segítségnyújtás területeit, majd határozatot hoztak az egyes területeken követendő szabályokról. Ez utóbbiakat a törvény 24. §-a sorolja fel.

A Római Szerződés 20. Cikke szerint az Európai Unió tagállamai a saját állampolgáraikra meghatározottal azonos módon látják el más tagállam állampolgárának konzuli védelmét harmadik államban. A magyar konzuli szolgálat tehát a törvény és a végrehajtására kiadott jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően látja el az Európai Unió más tagállama állampolgárának védelmét. A törvény 3. § (5) bekezdése ezt a tényrt rögzíti.

Tanácsadás és segítségnyújtás

4. § (1) A konzuli szolgálat minden megengedett módon tájékozik a külföldi államokban a magyar állampolgárok alapvető jogait és érdekeit közvetlenül érintő körülményekről, belső jogszabályokról és azok változásairól, valamint a jogalkalmazásról, és ezekről a megfelelő úton - ideértve a tömegtájékoztatási eszközöket és az információs világhálón való közzétételt, valamint a szóbeli felvilágosítást is - tájékoztatja az állampolgárokat annak érdekében, hogy elősegítse megfelelő felkészülésüket a külföldi utazásra, tartózkodásra.

(2) A konzuli szolgálat figyelemmel kíséri a magyar állampolgárok konzuli védelmét érintő nemzetközi jogi szabályok érvényesülését a külföldi államban, s ezek megsértése, különösen a magyar állampolgárok hátrányos megkülönböztetése, alapvető jogaik súlyos vagy rendszeres sérelme esetén haladéktalanul fellép az adott állam illetékes hatóságainál.

A demokratikus államok konzuli szolgálatai az állampolgárok növekvő igényének megfelelően széles körben, mindenki számára hozzáférhető módon adnak tanácsot és nyújtanak tájékoztatást az állampolgáraik alapvető jogait és érdekeit érintő viszonyokról más országokban.

A nemzetközi jog értelmében az ilyen viszonyokról való tájékozódás minden megengedett módon, így egyebek között, a fogadó állam jogalkotásának és gyakorlatának figyelemmel kísérésével, helyszíni látogatás, személyes beszélgetések tapasztalatainak felhasználásával történhet. Az ezekről való felvilágosítás adás eszköztárába az ügyfél kérésére adott személyes tájékoztatáson túl beletartozik a korszerű tömegtájékoztatás valamennyi eszköze, beleértve az Interneten történő megjelenést is, amely lehetővé teszi, hogy a konzuli szolgálat és a világ bármely pontján tartózkodó ügyfél egymással bármikor kapcsolatba léphessen.

Amennyiben a konzuli szolgálat olyan értesülések birtokába kerül, melyek szerint fennáll a lehetőség, hogy magyar állampolgár alapvető joga súlyos vagy rendszeres sérelmet szenved a fogadó államban, haladéktalanul fellép a fogadó állam hatóságainál. A konzuli eljárás keretében történő fellépés elsősorban az ilyen gyakorlatot folytató hatóságoknál történhet.

Bajba jutott magyar állampolgárok védelme

5. § (1) A konzuli szolgálat segítséget és támogatást nyújt a külföldön bajba jutott magyar állampolgár hazatérésének elősegítéséhez.

(2) E feladat teljesítése körében eljárva a konzuli szolgálat különösen az alábbi intézkedéseket teszi:

a) a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény alapján a hazatéréshez az elveszett, ellopott, megrongálódott, megsemmisült vagy lejárat folytán érvényét veszített úti okmány helyett újat állít ki. Az Európai Unió polgára számára a külön jogszabályban meghatározott esetekben és feltételek szerint ideiglenes úti okmányt állíthat ki,

b) útmutatást és tanácsot ad a rászorultnak ahhoz, hogy hazatérését saját erejéből megoldhassa,

c) közreműködik abban, hogy a rászorult saját vagy más forrásból anyagi segítséghez jusson.

(3) Amennyiben a hazatérés elősegítésének más módjára nincs lehetőség, és a késedelem súlyos érdeksérelmet okoz, kölcsönt nyújt, amely adók módjára behajtandó köztartozásnak minősül. Az Európai Unió polgárának nyújtható anyagi támogatás feltételeire külön jogszabály rendelkezései irányadók.

(4) A konzuli kölcsön nyújtása iránti kérelemmel összefüggésben a konzuli tisztviselő köteles vizsgálni a kérelmező önhibáját. A kérelmező nyilvánvaló önhibája esetén a kölcsön megtagadható. A kölcsönnyújtást meg kell tagadni a (3) bekezdésben foglalt feltételek hiányában,

valamint, ha a kérelmező valótlan adatokat közölt vagy az általa korábban igénybe vett konzuli kölcsön nem térült vissza.

Az Alkotmány 69. §-ának (2) bekezdése szerint magyar állampolgár külföldről bármikor hazatérhet. A hazatérés jogának biztosítása általában, és az esetek túlnyomó többségében az állam részéről jellemzően passzív magatartás tanúsítását igényli, vagyis azt, hogy a közhatalom gyakorlására feljogosított szervek és személyek adminisztratív eszközökkel ne akadályozzák e jog gyakorlását. Kivételes esetekben azonban az államnak aktív módon, a szükséges segítség megadásával, tevőlegesen is elő kell segítenie a hazatérés jogának gyakorlását. E felfogást tükrözi, hogy a konzuli szolgálat a hazatéréshez fűződő alkotmányos alapjog érvényesítése érdekében konzuli kölcsönt köteles nyújtani mindazokban az esetekben, ha a külföldön bajba jutott magyar állampolgár hazatérése elősegítésének más módjára nincs lehetőség, és a késedelem súlyos érdeksérelmet okoz.

A konzuli kölcsön nyújtásának kötelező esetkörét a hatályos szabályozás azonban olyan tágan határozza meg, hogy széles körben nyílik lehetőség különféle visszaélésekre. A kölcsön ugyanis csak akkor tagadható meg, ha az érintett hazatérése elősegítése más módon is megoldható és/vagy a késedelem nem okoz súlyos érdeksérelmet, valamint akkor, ha a kérelmező valótlan adatokat közölt vagy a korábban igénybe vett kölcsönt nem térítette vissza.

A konzuli szolgálat jelenleg tehát nem vizsgálhat, és nem mérlegelhet egyéb szempontokat, hanem a törvényi feltételek fennállása esetén az eset további - akár nyilvánvalóan visszaélésre utaló - körülményeitől függetlenül is eleget kell tennie a konzuli kölcsön nyújtása iránti kérelemnek.

A tapasztalatok szerint e kölcsönök jelentős részét nem fizetik vissza, a kölcsönösszeg nem térül meg. A törvény ezért - az önhiba kötelező vizsgálatának előírásával - fokozottabban biztosítja, hogy kizárólag az arra valóban rászorulóknak juthassanak konzuli kölcsönhöz, a nyilvánvalóan önhibájukból bajba jutott személyek vonatkozásában pedig ne álljon fenn kölcsönnyújtási kötelezettség, hanem ilyenkor a konzuli tisztviselő az eset körülményeinek szabad mérlegelésével dönthessen.

(5) A miniszter különös méltánylást érdemlő esetekben, kérelemre a konzuli kölcsön visszafizetése alól részben vagy egészben mentesítést adhat.

(6) A konzuli kölcsönre előírányzott keretet fejezeti kezelésű előírányzatként a Magyar Köztársaság költségvetésének a miniszter által vezetett minisztériumra vonatkozó költségvetési fejezetében kell megállapítani.

A hazatéréshez való jog a magyar állampolgár alkotmányos alapjoga, amelynek egyetlen feltétele a magyar állampolgárság fennállása. Ezen alapjog gyakorlása nehézségekbe ütközhet, ha a magyar állampolgárt külföldön olyan szerencsétlenség éri, amelynek következtében a hazatéréshez szükséges okmányokat vagy anyagi eszközöket elveszti vagy a hazatérés más feltétele - például a fogadó ország által esetleg megkövetelt kiutazási engedély - megsemmisül.

Ha a konzuli szolgálat ilyen esetről szerez tudomást, a magyar állampolgárság és a személyi adatok igazolását követően segítséget, támogatást, tanácsot nyújt a bajba került magyar állampolgárnak, abból a célból, hogy mielőbbi hazatérését elősegítse.

A törvény 5. § (2) bekezdése nem ad kimerítő felsorolást a támogatás lehetséges formáiról. A konzuli szolgálatnak az eset összes körülménye mérlegelésével a legcélravezetőbb eszközt kell választania, figyelemmel a magyar állampolgár helyzetére, a fogadó ország jogszabályaira és a helyi viszonyokra is. Amennyiben a hazatérés anyagi feltételei hiányoznak, a konzuli szolgálat - összhangban az Európai Közösségek tagállamai

képviselőinek 1995. december 19-i, a Tanács keretében elfogadott határozatával az Európai Unió állampolgárainak védelméről a diplomáciai és konzuli képviseletek által, valamint az e határozat végrehajtásáról hozott 1995. december 19-i Tanácsi határozattal - elsősorban ahhoz nyújt segítséget, hogy a magyar állampolgár saját forrásaihoz hozzáférhessen, illetve megkeresi azokat a személyeket vagy szervezeteket, így egyebek között a biztosító társaságot, bankot, törvényes képviselőt, más hozzátartozót, önkormányzatot, gyámhatóságot, amelyek a rászorultnak támogatást nyújthatnak. Amennyiben a hazatérés elősegítésének más módjára nincs lehetőség, és a késedelem súlyos érdeksérelmet okoz - például a bajba jutott magyar állampolgár nem rendelkezik megfelelő szállással és ellátással, vagy az ország azonnali elhagyására kötelezték - a konzuli szolgálat konzuli kölcsön formájában anyagi támogatást is nyújthat. A törvény alkalmazása szempontjából a konzuli kölcsön nyújtásának nem a szociális rászorultság a feltétele, hanem az a körülmény, hogy a hazatérés nem szenvedhet késedelemet, és más módon nem valósítható meg.

A törvény figyelembe veszi, hogy az Európai Unió polgárainak nyújtható anyagi támogatás, illetve a vészhelyzeti úti okmány kiállításának feltételeire speciális szabályok vonatkoznak, így erre az esetre a külön jogszabály rendelkezéseit kell alkalmazni.

A külügyminiszter - különös méltánylást érdemlő esetben - diszkrécionális jogkörében eljárva engedélyezheti a konzuli kölcsön részbeni vagy teljes elengedését.

Segítségnyújtás baleset vagy erőszakos bűncselekmény áldozatainak, illetőleg súlyos, sürgős ellátást igénylő betegeknél

6. § (1) Amennyiben a konzuli szolgálat tudomást szerez arról, hogy magyar állampolgár súlyos sérüléssel járó balesetet szenvedett vagy ilyen sérülést okozó bűncselekmény sértettjévé vált, illetőleg súlyos, sürgős ellátást igénylő betegségben szenved, haladéktalanul tájékoztodik arról, hogy az érintett megfelelő egészségügyi ellátásban részesül-e, értesíti a sérült vagy beteg által megjelölt személyt, valamint gondoskodik az érintett vagy legközelebbi ismert hozzátartozója felvilágosításáról a gyógykezelés, illetve, szükség esetén, a feljelentés megtételének és a kárigény érvényesítésének feltételeiről a fogadó államban.

(2) Több magyar állampolgár súlyos sérülésével vagy halálával járó szerencsétlenség vagy bűncselekmény esetén a konzuli tisztviselő lehetőség szerint a helyszínen is meggyőződik arról, hogy a sérültek számára a szükséges ellátást biztosítják, vagyontárgyaik megőrzéséről az eljáró hatóságok gondoskodnak, és a baleset körülményeiről felvett jegyzőkönyv a magyar állampolgárok jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez szükséges adatokat tartalmazza-e.

(3) Eljárása során a konzuli tisztviselő, a vonatkozó nemzetközi szerződésekkel, a fogadó állam jogszabályaival és gyakorlatával összhangban, együttműködik a fogadó állam hatóságaival, és szükség esetén javaslatot tesz magyar szakértő részvételére a vizsgálatban.

(4) Az áldozatok védelme során a konzuli tisztviselő haladéktalanul fellép a fogadó állam hatóságainál, ha az érintett magyar állampolgár személyiségéhez fűződő jogait, méltóságát, személyes adataival való rendelkezésének jogát sérelem éri.

(5) A konzuli szolgálat az (1) bekezdésben meghatározott esetben - szükség esetén - közreműködik abban, hogy a rászorult saját vagy más forrásból anyagi segítséghez jusson.

A BKE csak abban az esetben teszi a fogadó állam kötelezettségévé a konzuli tisztviselő értesítését a küldő állam állampolgára balesetéről, ha a küldő állam nemzeti hovatartozásával rendelkező hajó a fogadó állam parti tengerén vagy belső vizein hajótörést szenved, zátonyra fut, vagy ha a küldő államban lajstromozott légi jármű a

fogadó állam területén balesetet szenved, illetve ha a küldő állam állampolgára meghal vagy cselekvőképtelenné válik és számára gondnok rendelése válik szükségessé. A magyar állampolgár azonban más baleset vagy bűncselekmény következtében fellépő súlyos sérülés, illetőleg súlyos, sürgős ellátást igénylő betegség miatt is kerülhet olyan helyzetbe, hogy önmaga átmenetileg nem tud gondoskodni érdekei védelméről. Több kétoldalú konzuli egyezményünk ilyen esetekre is előírja a fogadó államnak, hogy értesítse a konzuli tisztviselőt. Amennyiben a konzuli szolgálat bármilyen forrásból ilyen esetről szerez tudomást, a törvény értelmében haladéktalanul tájékozik arról, hogy az érintett számára megfelelő egészségügyi ellátást biztosítanak-e, illetve, szükség esetén, ellátja őt vagy - amennyiben egészségi állapota miatt vele nem lehet kommunikálni -, legközelebbi ismert hozzátartozóját a jogérvényesítés leglényegesebb feltételeire vonatkozó felvilágosítással.

Tömegszerencsétlenség esetén, ahol esetleg egyetlen érintett magyar állampolgár sem képes érdekei védelméről gondoskodni, a konzuli tisztviselő lehetőség szerint a helyszínen személyesen győződik meg az érdekvédelem szempontjából leglényegesebb körülményekről. Ugyanakkor míg hajó- vagy repülőszerencsétlenség esetében a konzuli tisztviselő helyszíni eljárását a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályai szerint a fogadó állam hatóságai kötelesek lehetővé tenni, más balesetek vagy bűncselekmények helyszínén erre csak a fogadó állam szabályai és gyakorlata által biztosított mértékben van mód.

A szerencsétlenségek vagy erőszakos bűncselekmények áldozatának helyzetét tovább súlyosbíthatja, ha a jó hírnévhez a magántitok és a személyes adatok védelméhez fűződő jogát a fogadó állam hatóságai vagy magánszemélyei nem tartják tiszteletben, zaklatják, megsértik a személyi adataival való rendelkezés szabadságát.

E személyek különösen súlyos helyzetéből kiindulva a törvény a konzuli tisztviselő feladatává teszi az ilyen sérelem miatti fellépést a fogadó állam hatóságainál. Amennyiben a sértett állapota ezt lehetővé teszi, a törvény 19. §-ával összhangban, lehetőség szerint előzetesen tisztázni kell, hogy az érintett igényli-e a fellépést.

Az e § szerinti ügyekben sor kerülhet a törvény 13. §-ában szabályozott konzuli eljárásokra, különösen ideiglenes intézkedés hozatalának kezdeményezésére vagy jogi képviselő, tolmács igénybe vételére vonatkozó tanácsadásra is. Ez esetben az eljárás során a 13. §-ban foglaltakat is figyelembe kell venni.

A bajbajutott állampolgár saját maga is megoldást kereshet az anyagi helyzetének javítására, ez különböző - legális - módon történhet, pl. valamilyen értéktárgy elzálogosítása, eladása, adományok gyűjtése, szükség esetén ebben a konzuli szolgálat közreműködik.

Segítségnyújtás katasztrófa, háború vagy fegyveres összeütközés esetén

7. § (1) A magyar állampolgárok életét, testi épségét külföldön közvetlenül fenyegető természeti katasztrófa, háborús cselekmények vagy fegyveres összeütközések esetén a konzuli szolgálat megteszi az adott körülmények között elvárható intézkedéseket az érintett magyar állampolgárok tájékoztatása, és a velük való folyamatos kapcsolattartás érdekében.

(2) A konzuli szolgálat folyamatosan értékeli a helyzet alakulását. E tevékenysége során egyeztet az Európai Unió tagállamaival, elsősorban azok helyben működő diplomáciai vagy konzuli képviseletei útján, valamint az Európai Unió Tanácsával.

(3) Szükség esetén a miniszter javaslatot tesz a Kormánynak a magyar állampolgárok hazatérésének elősegítésére vagy evakuálására. Az evakuálás végrehajtásában együttműködik az

Európai Unió tagállamaival, az Európai Unió és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete szerveivel.

(4) Evakuálásra csak az érintett vagy törvényes képviselője egyetértésével kerülhet sor. Amennyiben a törvényes képviselő nyilatkozatának beszerzésével járó késedelem a magyar állampolgár életét, testi épségét veszélyezteti, a konzuli szolgálat az érintett magyar állampolgár nyilatkozatát is figyelembe véve, az eset összes körülményének mérlegelésével hoz döntést az evakuálásról.

A magyar jogszabályok nem tették kötelezővé a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok konzuli nyilvántartását. Ezért a magyar állampolgárok életét, testi épségét külföldön közvetlenül fenyegető eseményről a konzuli szolgálat minden, az adott helyzetben rendelkezésre álló és feltehetően eredményes eszköz útján, beleértve az írott és az elektronikus sajtót és az Internetet is, tájékoztatja a fogadó országban tartózkodó magyar állampolgárokat a helyzetről, és felkéri őket a folyamatos kapcsolattartásra.

A továbbiakban a konzuli szolgálat, az Európai Közösségek tagállamai képviselőinek 1996. június 27-i, a Tanács keretében, az Európai Unió polgárainak evakuálására vonatkozóan elfogadott határozatában foglaltakat szem előtt tartva, együttműködik az Európai Unió tagállamaival, az Európai Unió és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének szerveivel.

Evakuálásra főszabályként csak az érintett, cselekvőképtelen vagy korlátozott cselekvőképes személy esetén törvényes képviselője egyetértésével kerülhet sor. Előfordulhat azonban, hogy a törvényes képviselő ismeretlen helyen tartózkodik, vagy a vele való kapcsolatfelvétel olyan késedelmet okozna, ami az evakuálás sikerét veszélyezteti. Ilyenkor a konzuli szolgálat az eset összes körülményét, különösen a további késedelem kockázatát és az érintett szándékát figyelembe véve dönt az evakuálásról.

(5) A magyar állampolgárok az e § szerinti intézkedések végrehajtásának előmozdítása érdekében az erre a célra fenntartott honlap igénybevételével előzetesen is bejelenthetik külföldi tartózkodásukat a konzuli szolgálatnak.

A Külügyminisztérium feladat- és hatáskörét érintő, a tárca intézkedését igénylő, külföldön bekövetkező válsághelyzetek túlnyomó része magyar állampolgárok és magyarországi honosságú jogi személyek érdekeit is érinti. Tekintettel a törvényben rögzített intézkedési kötelezettségekre, a konzuli szolgálat kialakította a válságok kezelésére irányadó, az Európai Unió tagállamai közötti együttműködés elveinek megfelelő eljárásrendjét.

A magyar konzuli szolgálat rendelkezik azokkal a szervezeti, tárgyi (technikai) és személyi feltételekkel, melyek az unió tagállamainak válságkezelő egységeivel folytatandó gyors és hatékony kommunikációhoz szükségesek. E feltételek tovább bővültek a 2004. decemberi délkelet-ázsiai természeti katasztrófa tapasztalatai nyomán. Létrejött a Külügyminisztérium válságkezelő központja, mely „éles helyzetben” azonnal működésbe lép.

„Békeidőben” a megelőzés a fő cél, vagyis - konzuli olvasatban - az, hogy minél kevesebb magyar állampolgár kerüljön veszélybe, az esetleg kialakuló válsághelyzet pedig minél kevésbé érje felkészületlenül a polgárokat és a konzuli szolgálatot. A megelőzés stádiumában ezért főként a kölcsönös tájékoztatáson van a hangsúly. Az ügyfelek részéről megnyilvánuló fokozott érdeklődésre is figyelemmel ennek előmozdítására már 2005 óta kérdőív szerepel a Külügyminisztérium internetes honlapján. E kérdőív önkéntes kitöltésével a külföldre utazó magyar állampolgárok a saját, valamint az értesítendő

személyek adatainak, elérhetőségének előzetes közlésével elősegíthetik a konzuli védelem nyújtását, ha külföldi tartózkodási helyükön válsághelyzet állna elő.

A rendelkezés ennek a gyakorlatnak biztosít törvényi háttérrel, eleget téve annak az állampolgári elvárásnak, hogy a magyar konzuli szolgálat által e tekintetben nyújtott szolgáltatások színvonala azonos legyen a fejlett uniós tagállamokéval.

Személyes szabadságukban külföldön korlátozott magyar állampolgárok védelme

8. § A konzuli szolgálat a külföldön tartózkodó magyar állampolgárnak, ha ellene a fogadó állam hatósága a személyes szabadság korlátozásának bármely formáját alkalmazza, függetlenül annak elnevezésétől (a továbbiakban: fogva tartás) az alábbi segítséget nyújtja:

a) amennyiben a fogva tartás tényéről bármely forrásból értesül, tisztázza a védelemnyújtáshoz szükséges adatokat,

b) a fogadó állam szabályaival összhangban kapcsolatba lép a fogva tartottal, és kérésére tájékoztatja az ügyre vonatkozó, a fogadó államban hatályban lévő jogszabályok lényegéről,

c) késelem nélkül értesíti a fogva tartott által megjelölt személyt,

d) kérés esetén tanácsot ad a védőválasztáshoz és tolmács igénybevételéhez.

A nemzetközi jog szabályai a konzuli tisztviselő és a küldő állam állampolgára közötti kapcsolattartást minden körülmények között, még akkor is biztosítják, ha a küldő állam állampolgára személyi szabadságát a fogadó állam hatóságai korlátozzák.

A BKE 36. Cikke szerint, a személyi szabadságában korlátozott személy kérésére, a fogadó állam hatóságainak a konzuli tisztviselőt késelem nélkül értesíteniük kell a letartóztatásról, őrizetbe vételről vagy a más formában történt fogva tartásról.

A kétoldalú konzuli egyezmények egy része meghatározza azt az időtartamot, amelyen belül az értesítésnek meg kell történnie, illetve az értesítés feltételéül nem írja elő az érintett kifejezett kérését.

Előfordulhat azonban, hogy a fogadó állam késve vagy egyáltalán nem teljesíti a nemzetközi jogi normában foglalt kötelezettségét. Ezért, amennyiben a konzuli szolgálat bármilyen forrásból magyar állampolgár fogva tartásáról szerez tudomást, tisztázza a védelemnyújtáshoz szükséges adatokat, s a körülményeknek leginkább megfelelő módon kapcsolatba lép a fogva tartottal, annak érdekében, hogy tisztázza, kívánja-e valamely hozzátartozója értesítését, igényli-e a konzuli szolgálat tanácsát, támogatását, vagy fellépését. A konzuli szolgálat a továbbiakban is figyelemmel kíséri a fogva tartás körülményeit, valamint az eljárásban a nemzetközi jogi szabályok - mindenekelőtt az emberi jogok és alapvető szabadságok - tiszteletben tartását.

9. § (1) A konzuli szolgálat figyelemmel kíséri a fogva tartás körülményeit, valamint azt, hogy a magyar állampolgárral szemben folytatott eljárás során tiszteletben tartják-e a nemzetközi jogi szabályokat, továbbá a fogadó államnak a kényszerintézkedések elrendelésére és foganatosítására vonatkozó rendelkezéseit.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott körülményekről és a fogva tartott állapotáról a konzuli tisztviselő lehetőség szerint személyes látogatás keretében győződik meg, különösen, ha a fogva tartott a bántalmazására vagy az egészségét, testi épségét veszélyeztető körülményekre tesz panaszt.

(3) Amennyiben a fogva tartott kiskorú, cselekvőképessége egyéb okból hiányzik vagy korlátozott, vagy várandós anya, soron kívül meg kell látogatni.

A BKE 36. Cikk. 1. bekezdésének c) pontja a fogva tartottal való személyes érintkezést is lehetővé teszi a konzuli tisztviselő számára. Ezt azonban a 2. bekezdés szerint a fogadó

állam jogszabályaival összhangban kell gyakorolni, így a fogadó állam megkövetelheti a látogatási szándék kellő időben történő, előzetes bejelentését, vagy előírhatja a látogatás körülményeit.

Személyes látogatás elsősorban akkor lehet indokolt, ha az érdekvédelem szempontjából lényeges körülményről más módon nem lehetséges meggyőződni, a fogva tartottnak nincs vele rendszeres kapcsolatban álló jogi képviselője vagy hozzátartozója. Különösen indokolt a késelem nélküli látogatás olyan személy esetén, akinek a számára a fogva tartás fokozott hátrányt jelent, illetve, aki ügyei önálló vitelére nem vagy csak részben képes.

(4) A miniszter az 5. § (6) bekezdésében foglalt fejezeti kezelésű előirányzat terhére vissza nem térítendő eseti támogatást nyújthat, ha a fogva tartás körülményei a fogva tartott életét, testi épségét vagy egészségét nyilvánvalóan és súlyosan veszélyeztetik, és támogatására nincs más lehetőség.

E rendelkezés megteremti azt a lehetőséget, hogy a Külügyminisztérium konzuli kölcsönökre szolgáló költségvetési előirányzatának terhére vissza nem térítendő eseti támogatás legyen nyújtható a külföldön fogva tartott magyar állampolgárnak, ha a fogva tartás körülményei életét, testi épségét vagy egészségét nyilvánvalóan és súlyosan veszélyeztetik, és támogatására nincs más lehetőség. Tekintettel arra, hogy ilyen támogatás nyújtására hangsúlyozottan kivételes esetekben kerülhet csak sor, indokolt az erről szóló döntést a külügyminiszter mérlegelési jogkörébe utalni. A támogatás szükségessége ultima ratioként felmerülhet az olyan államban fogva tartott magyar állampolgárok tekintetében, ahol a büntetés-végrehajtási rendszer nem biztosítja ellenszolgáltatás nélkül még a minimális létszükségleteket (pl. ivóvíz, élelmiszerek, életmentő gyógyszerek) sem. Mindazonáltal ezekben az esetekben is szigorúan érvényesül e segítségnyújtási forma szubszidiárius jellege, vagyis az a feltétel, hogy az érintett személy más általi vagy más módon történő támogatására nincs lehetőség.

10. § (1) A konzuli szolgálat a 8. § b)-d) pontjai és 9. § (1)-(2) bekezdéseiben foglalt eljárás kezdetén tisztázza, hogy a fogva tartott kívánja-e az érdekében történő fellépést. A konzuli szolgálat nem léphet fel annak a személynek az érdekében, aki ezt ellenzi.

(2) Cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személy esetén a konzuli szolgálat beszerzi a törvényes képviselő nyilatkozatát, és annak alapján dönt a további eljárásról, feltéve, hogy az ezzel járó késelem nem sérti vagy veszélyezteti a magyar állampolgár érdekvédelmének ellátását.

Haláleset

11. § (1) Amennyiben a konzuli szolgálat magyar állampolgár külföldön történt elhalálozásáról értesül, megkeresi a fogadó ország illetékes hatóságát a halotti anyakönyvi kivonat beszerzése érdekében, haladéktalanul értesíti az elhunyt legközelebbi ismert hozzátartozóját, és felvilágosítást nyújt számára az eltemettetéshez vagy a holttest hazaszállításához szükséges intézkedésekről.

(2) Ha az elhunyt után külföldön kiskorú, cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes nagykorú magyar állampolgár maradt, a konzuli tisztviselő gondoskodik megfelelő ellátásának biztosításáról, ennek keretében szükség esetén kezdeményezi gyám vagy gondnok kirendelését, illetőleg az érintett hazatérését.

(3) Amennyiben a konzuli szolgálat tudomást szerez arról, hogy az elhunyt után külföldön hagyaték maradt, a konzuli tisztviselő megteszi a hagyaték biztosításához haladéktalanul

szükséges intézkedést, és erről az érdekeltet tájékoztatja. A továbbiakban a hagyatéki eljárásban az érdekelt személyesen vagy meghatalmazottja útján jár el.

(4) Az ismeretlen örökös felkutatása érdekében a konzuli szolgálat hirdetményt tesz közzé a hagyatéki igény érvényesítésére.

A BKE 37. Cikk a) pontja szerint, ha a fogadó állam illetékes hatóságai megfelelő értesülések birtokában vannak, kötelesek a küldő állam állampolgára haláláról késedelem nélkül értesíteni azt a konzuli képviselőt, amelynek kerületében a haláleset történt. A BKE 5. Cikkének g) pontja szerint továbbá, a konzuli feladatok közé tartozik a küldő állam állampolgárai érdekeinek védelme a fogadó állam területén folyó hagyatéki ügyben, a fogadó állam jogszabályainak megfelelően.

Amennyiben nemzetközi szerződés nem írja elő a fogadó állam hatóságai számára, hogy a fogadó államban elhunyt magyar állampolgár halotti anyakönyvi kivonatát hivatalból megküldjék, ennek érdekében a konzuli tisztviselő keresi meg az illetékes hatóságot, a konzuli szolgálat pedig értesíti az elhunyt legközelebbi ismert hozzátartozóját, s ellátja a holttest hazaszállításához vagy külföldön történő eltemettetéséhez szükséges felvilágosítással.

A törvénynek a kiskorú vagy cselekvőképességében egyéb okból korlátozott magyar állampolgár védelmére, továbbá a távollevő személy képviselőre vonatkozó rendelkezését is figyelembe véve, a konzuli tisztviselő megteszi az elhunyt után maradt, gondozásra szoruló kiskorú vagy egyéb okból cselekvőképességében korlátozott személy ellátásához és az elhunyt után külföldön maradt hagyatékok biztosításához szükséges halaszthatatlan intézkedéseket, vagy ilyen intézkedések tételét kezdeményezi, illetve biztosítja az érintett hazatérését.

Kiskorú vagy cselekvőképességében korlátozott magyar állampolgár védelme

12. § (1) Kiskorú vagy cselekvőképességében egyébként korlátozott magyar állampolgár érdekvédelme során a konzuli szolgálat annak szem előtt tartásával jár el, hogy az érintett személy nem, vagy csak korlátozottan képes közreműködni jogai és érdekei védelmében.

(2) Amennyiben a konzuli szolgálat arról értesül, hogy magyar állampolgár számára gyám vagy gondnok rendelése válik szükségessé, erről haladéktalanul értesíti a magyar gyámhatóságot.

(3) A további eljárásra a magyar gyámhatóság intézkedése irányadó azzal, hogy az eljárás során a konzuli szolgálat a fogadó állam gyámhatóságával való együttműködésre törekszik.

Az ENSZ Közgyűlése által 1959. november 20-án elfogadott, A gyermek jogairól szóló nyilatkozat szerint „...a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége...”.

Kiskorúak vagy cselekvőképességükben korlátozott személyek konzuli védelme során figyelembe kell venni, hogy helyzetük megítélésére, ügyeik önálló vitelére illetve érdekeik védelmére koruknál vagy állapotuknál fogva kevésbé képesek. Ezt a hiányt a konzuli szolgálat tevékeny közreműködésével pótolja.

A törvény az egyes ügýtípusoknál is megállapít a kiskorú és a cselekvőképességében korlátozott személyekre különleges szabályokat [7. § (4) bekezdése, 9. § (3) bekezdése, 10. § (2) bekezdése, 11. § (2) bekezdése].

A 12. § (2) bekezdése a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 94. § (3) bekezdésével, valamint a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette az 1991. évi LXIV. tv.) 20. Cikkével

összhangban írja elő a gyámhatóság értesítését arról, hogy gyám vagy gondnok rendelése vált szükségessé a magyar állampolgár részére.

Távollevő személy képviselete

13. § (1) Amennyiben nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a fogadó állam bírósága vagy más hatósága előtti eljárásban a konzuli tisztviselő fellép a magyar állampolgár képviseletében vagy intézkedést tesz a képviseletének biztosítására avégből, hogy e hatóságok ideiglenes intézkedést hozzanak a magyar állampolgár jogainak és érdekeinek megóvására, feltéve, hogy a magyar állampolgár távolléte miatt, vagy más elháríthatatlan okból nem képes jogait és érdekeit időben személyesen vagy meghatalmazottja útján érvényesíteni.

(2) A megtett intézkedésről a konzuli szolgálat értesíti az érdekelt magyar állampolgárt, s felhívja, hogy az eljárásban a továbbiakban személyesen vagy meghatalmazottja útján vegyen részt. Szükség esetén tájékoztatást nyújt a fogadó államban hatályban lévő, az igényérvényesítésre vonatkozó eljárási jogszabályokról, valamint tanácsot ad megfelelő jogi képviselő választásához, fordító vagy tolmács igénybevételéhez.

(3) A konzuli tisztviselő a fogadó állam eljárási jogszabályai és gyakorlata tiszteletben tartásával, az ezek által lehetővé tett mértékig vesz részt az e § szerinti ügyek intézésében.

Gyakori eset, hogy a magyar állampolgárnak a fogadó országban fennálló érdekei megóvására sürgős intézkedést kell tenni, azonban a jogosult vagy nem tartózkodik a fogadó államban vagy egyéb okból nem képes az intézkedésre. Ilyen esetre a BKE 5. Cikk i) pontja is biztosítja a konzuli tisztviselőnek azt a jogot, hogy ideiglenes intézkedés meghozatalát kérje a fogadó állam hatóságaitól, abból a célból, hogy az érdekeltet a távollét vagy más ok miatt fenyegető hátrányt megszüntesse vagy csökkentse. A konzuli tisztviselő e jogosultsága gyakorlása során az érintett állampolgár érdekében a fogadó állam hatóságainál eljárást kezdeményezhet, illetőleg már folyamatban lévő eljárásban felléphet. Bár az ilyen típusú fellépés bizonyos eseteit - jelentőségük miatt - a törvény külön is tartalmazza [lásd a 6. § (4) bekezdését, a 11. § (3) bekezdését], a konzuli tisztviselő sürgősségi védelem nyújtására vonatkozó jogosultsága általános, minden ügytípusra kiterjedő. E széles körű jog gyakorlásának a következő korlátjai vannak. A konzuli tisztviselő akkor járhat el, ha nincs olyan nemzetközi szerződés, mely az adott ügytípusra az állampolgár védelmének és képviseletének más módját írja elő. Ilyen nemzetközi szerződések lehetnek, pl. a jogsegély-szerződések. A konzuli tisztviselő eljárására csak addig az ésszerű ideig kerülhet sor, amíg az érdekelt nem képes biztosítani érdekeinek személyesen vagy képviselő útján történő érvényesítését. A törvény 13. § (2) bekezdése ezért rögzíti, hogy a konzul az intézkedéséről értesíti az érdekelt magyar állampolgárt és felhívja őt arra, hogy a továbbiakban személyesen vagy képviselője járjon el. Amennyiben az érdekelt ezen az érdekei védelmének megszervezésére elegendő idő alatt sem veszi át érdekei képviseletét, a konzuli tisztviselő megszünteti a fogadó állam hatóságai előtti fellépését. Végül a konzuli tisztviselő ilyen eljárását behatárolja, hogy csak annyiban léphet fel a fogadó állam hatósága előtt, amilyen mértékben azt a fogadó állam szabályai - elsősorban az eljárásjogi szabályok - megengedik. Vannak államok (pl. az angolszász jogrendszerűek), ahol a bíróság előtti peres eljárásban a feleket csak helyben bejegyzett ügyvéd képviselheti. Ilyen esetben a konzuli tisztviselő fellépése a hatósági eljárás és döntés későbbi időre történő halasztását célozhatja, az ügy érdemét illetően pedig az így nyert idő alatt az érdekelt által meghatalmazott ügyvéd járhat el.

Okirat-kiállítás és tanúsítványkészítés

14. § (1) A Magyar Köztársaságnak a miniszter által egyes közjegyzői feladatok végzésére felhatalmazott konzuli tisztviselője a magyar állampolgár érdekeihez közvetlenül kapcsolódó jognyilatkozatokról vagy jogügyletekről - a végintézkedést is beleértve - konzuli okiratot állíthat ki, és a jogilag jelentős tényekről és körülményekről konzuli tanúsítványt készíthet, okiratról hiteles fordítást készíthet vagy a fordítás helyességét tanúsíthatja. Az e feladatok ellátására felhatalmazott konzuli tisztviselők jegyzékét a miniszter évente közzéteszi.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jogkörben eljáró konzuli tisztviselő a konzuli okirat készítésénél és a konzuli tanúsítvány kiállításánál a közjegyzőkről szóló törvény rendelkezései szerint jár el.

(3) Az (1) és (2) bekezdés alapján készített okirat közokirat.

Az önálló magyar konzuli szolgálat az I. világháborút követő megalakulása óta, az általánosan elfogadott nemzetközi gyakorlatnak megfelelően ellát egyes közjegyzői feladatokat is: konzuli okiratot állít ki, és konzuli tanúsítványt készít, okiratról hiteles fordítást készít vagy a fordítás helyességét tanúsítja. E tevékenységet lehetővé teszi a BKE 5. Cikk f) pontja, és részletesen szabályozzák a kétoldalú konzuli egyezmények. E jogosítvány biztosításának célja, hogy a magyar állampolgárok külföldön tartózkodásuk során se legyenek megfosztva attól a lehetőségtől, hogy Magyarországon jogi hatás kiváltására alkalmas jognyilatkozatot tegyenek.

A konzuli tisztviselő, hasonlóan a közjegyzőhöz, szakismeretével segíti az ügyfelet abban, hogy tartalmilag az ügyfél akaratának megfelelő, a jogi hatás kiváltására alkalmas, alakilag pedig a közjegyzői okiratokra irányadó garanciális szabályoknak eleget tevő okmány jöjjön létre. A konzuli tisztviselő részéről ez széles körű szakmai ismeretek meglétét feltételezi. Tekintettel azonban arra, hogy a magyar diplomáciai és konzuli képviselők egy részén - időszakosan vagy tartósan - nem biztosítható megfelelő szakképzettséggel rendelkező konzuli tisztviselő működése, szükséges, hogy a konzuli tisztviselők közjegyzői jogosultságai tekintetében differenciálásra kerüljön sor, a konzuli tisztviselők végzettségének, szakmai gyakorlatának és továbbképzésének megfelelően. Bizonyos differenciálás ma is érvényesül, hiszen a tiszteletbeli konzulok küldéséről és fogadásáról szóló 2/1995. (III. 24.) KÜM rendelet 9.§ (2) bekezdése a magyar tiszteletbeli konzulok közjegyzői tevékenységét a rendeletben nevesített tanúsítványok kiállítására korlátozza. A magyar állampolgárok jogbiztonságát szolgálja, hogy a külügyminiszter évente közzéteendő jegyzékéből tájékozódhatnak a közelükben működő magyar konzuli tisztviselők közjegyzői felhatalmazásáról.

A törvény 14. § (2) bekezdése megerősíti a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (Ktv.) 157. §-ának a gyakorlatban bevált szabályát, hogy a konzuli tisztviselő a konzuli okirat elkészítésénél és a konzuli tanúsítvány kiállításánál a Ktv. szabályai szerint jár el. A szabályozás alapvető azonossága mellett ugyanakkor nem hagyhatók figyelmen kívül a konzul közjegyzői eljárásának sajátosságai. A törvény 21. §-ának c) pontja ezért felhatalmazza a külügyminisztert és az igazságügyminisztert, hogy a konzuli tisztviselő konzuli okirat készítési és konzuli tanúsítvány kiállítási tevékenységének részletes szabályait, ideértve a tevékenység végzésének személyi, képzési feltételeit, e specialitásokra tekintettel együttes rendeletben állapítsák meg.

A konzuli tisztviselő által a megfelelő felhatalmazás birtokában készített konzuli okirat vagy konzuli tanúsítvány közokirat.

Diplomáciai felülhitelesítés

15. § (1) Amennyiben nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a külföldi közokirat magyarországi felhasználása céljából a konzul felülhitelesítheti a fogadó állam hatóságának az okiraton szereplő aláírását és bélyegzőlenyomatát, feltéve, hogy az okirat kiállítására jogosult hatóság aláírás- és bélyegzőmintáját a fogadó állam közölte.

(2) Amennyiben nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, külföldi felhasználás céljából a miniszter felülhitelesíti a magyar miniszterek vagy központi államigazgatási szervek által kiállított okiraton szereplő aláírást és bélyegzőlenyomatot.

(3) A (2) bekezdésben említett hatóságok megküldik a külföldi felhasználás céljából okirat hitelesítésére jogosult munkatársaik aláírás- és bélyegzőmintáját a miniszternek, s előzetesen értesítik az abban bekövetkező változásokról.

(4) A felülhitelesítést meg kell tagadni, ha az okirat, a kiállító hatóság aláírása vagy bélyegzője valóságát, vagy a kiállításra való jogosultságot illetően kétely merül fel.

A törvény a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. 195. § (5) bekezdésével összhangban szabályozza a külföldi közokiratnak a magyarországi felhasználás céljából történő felülhitelesítését. Eszerint a konzuli tisztviselő felülhitelesíti a fogadó állam hatóságának az okiratan szereplő aláírást és pecsétet, feltéve, hogy az okirat kiállítására jogosult hatóság aláírás és pecsét mintáját a fogadó állam közölte vele. A konzuli tisztviselő a gyakorlat szerint általában rendelkezik a fogadó állam külügyminisztere aláírásának és pecsétjének mintájával, elvileg tehát a konzuli tisztviselő megkövetelheti az ügyfelektől, hogy a fogadó ország hatóságai között meglévő hitelesítési láncot végig járva a külügyminiszter által hitelesített okiratot mutassanak be felülhitelesítésre. Mivel ez sokszor igen költséges és időigényes eljárást feltételez, a gyakorlat a magyar állampolgárok érdekeinek biztosítására kialakította, hogy a konzuli tisztviselő a hitelesítési láncolat alacsonyabb szintjén elhelyezkedő hatóságok aláírás és bélyegzőmintáját is felülhitelesítheti, amennyiben azt hivatalból ismeri.

A fenti rendelkezések abban az esetben alkalmazandók, ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik. Eltérő rendelkezéseket tartalmaznak egyes kétoldalú jogsegély egyezményeink, melyek a külföldön kiállított közokiratok felülhitelesítés nélküli elfogadásáról rendelkeznek, valamint a diplomáciai és konzuli hitelesítés (felülhitelesítés) mellőzéséről szóló 1961. október 5-én, Hágában aláírt többoldalú megállapodás (kihirdette az 1973. évi 11. tvr.).

A törvény a nemzetközi jogi szabályoknak megfelelően rendelkezik arról is, hogy - ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik - a külföldön felhasználásra kerülő magyar közokiratok felülhitelesítését a Külügyminisztérium végzi. E feladata ellátásához nélkülözhetetlen, hogy részére a többi minisztérium és országos hatáskörű szerv az aláírás és pecsétmintáit megküldje.

Adatvédelem, adatszolgáltatás

16. § (1) A konzuli szolgálat a konzuli védelem során - jogainak érvényesítése és érdekeinek védelme céljából, továbbá a védelemhez szükséges adatkörben - a védelemre szoruló személy következő személyes adatait kezelheti:

- a) családi és utónév,
- b) születési hely és idő,
- c) anyja neve,
- d) magyarországi lakóhelye,
- e) állampolgársága,

- f) személyazonosító okmányának okmányazonosító adatai,
- g) a védelem biztosításához szükséges egyéb adatok.

(2) A konzuli szolgálat az érdekvédelem során birtokába került személyes adatokról - az érintett magyar állampolgár ellen büntetőeljárást folytató magyar hatóság vagy a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok megkeresése esetén, valamint a (3) és (4) bekezdésben foglalt kivételekkel - másnak csak akkor nyújt felvilágosítást, ha ehhez a védett magyar állampolgár hozzájárult. E törvény 14. §-ában foglalt konzuli okiratokról és tanúsítványokról, valamint az érintett magyar állampolgár jogi képviselőjétől származó, ügyvédi titoknak minősülő adatról kizárólag az érintett egyetértésével adható felvilágosítás.

(3) A közeli hozzátartozó érdeklődése esetén, amennyiben az érintett személy baleset, fogva tartás vagy más ok miatt nincs abban a helyzetben, hogy maga vegye fel a kapcsolatot közeli hozzátartozójával, illetve holléte ismeretlen, a konzuli szolgálat vélelmezi az érdekelt magyar állampolgár hozzájárulását az ügyről adott tájékoztatáshoz, feltéve, hogy a konzuli szolgálatnak nincs tudomása az érintett és közeli hozzátartozójának érdekei között fennálló nyilvánvaló ellentétéről. Amint a konzuli szolgálatnak sikerül kapcsolatba lépnie az érintettel, felkéri arra, hogy nyilatkozzon: közeli hozzátartozójának adható-e a továbbiakban tájékoztatás.

(4) Vélelmezni kell az ismeretlen helyen tartózkodó védelemre szoruló vagy az egészségi állapota, illetve egyéb ok miatt a nyilatkozattételben akadályozott magyar állampolgár hozzájárulását az érdekvédelem nyújtásához szükséges mértékű adatkezeléshez mindaddig, amíg azt az érdekelt nem ellenzi.

(5) A kérelemre indult eljárásban a konzuli védelem ellátására irányuló kérelem magába foglalja az annak biztosításához szükséges adatok kezeléséhez való hozzájárulást is az érdekérvényesítéshez szükséges körben. Erről a konzuli szolgálat a kérelmezőt kérelmének előterjesztésekor tájékoztatja.

(6) Az Európai Unió polgára érdekvédelmének ellátása során a konzuli szolgálat adatot szolgáltat az Európai Unió tagállama konzuli szolgálatának.

(7) Az adatszolgáltatásról nyilvántartást kell vezetni. A nyilvántartás tartalmazza:

- a) az adatkezelő megnevezését (azonosítóját),
- b) az adatszolgáltatás idejét,
- c) az adatszolgáltatás célját és jogalapját,
- d) az adatszolgáltatást igénylő megnevezését,
- e) a szolgáltatott adatok körét.

(8) Az adatszolgáltatási nyilvántartást öt évig meg kell őrizni.

A törvény adatvédelemmel és adatszolgáltatással kapcsolatos rendelkezései - összhangban a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 1. §-ának (1) bekezdésében foglaltakkal - azt tartják szem előtt, hogy személyes adatával mindenki maga rendelkezhet. A konzuli védelem eredményességének egyik előfeltétele, hogy a konzuli szolgálat, a törvényes keretek között, a védelemnyújtásához szükséges személyi adatokat kezelhesse, s a szabályozás megfelelő garanciát nyújtson az ügyfél és a konzuli szolgálat közötti, a védelem nyújtásához nélkülözhetetlen bizalmi viszony megőrzésére. Az adatvédelmi szabályok betartása a fogadó állam szempontjából is fontos követelmény, mivel az - amennyiben a magyar konzuli szolgálat számára adatot szolgáltat - megkövetelheti az adatvédelemre vonatkozó garanciális szabályok betartását.

A konzuli védelem nyújtására gyakran szükséghelyzetben, olyan körülmények között kerül sor, amikor a magyar állampolgár nem képes a személyes adatokkal való rendelkezés jogát gyakorolni. A közeli hozzátartozók értesítése ez esetben a védelemnyújtás elengedhetetlen

feltétele lehet. Ezért az ügyről a közeli hozzátartozónak adandó tájékoztatáshoz való hozzájárulást a konzuli szolgálat vélelmezheti mindaddig, ameddig a védelemben részesített személlyel a kapcsolatot nem sikerül felvenni. A kapcsolatfelvételt követően az érintett nyilatkozata az irányadó a közeli hozzátartozóval történő kapcsolattartás tekintetében. Hasonlóképpen, az ismeretlen helyen lévő felkutatása vagy a kommunikációképtelen, de feltehetően magyar állampolgárságú személy személyazonosságának tisztázása vagy a védelmével összefüggő más feladat megvalósítása érdekében elengedhetetlen, hogy a konzuli szolgálat a birtokába került adatokat kezelje, más külföldi vagy magyar hatóságokat megkeressen. Az ehhez való hozzájárulást mindaddig vélelmezni kell, amíg az érintett nem kerül olyan helyzetbe, hogy önmaga képes nyilatkozni a további eljárásról. Ez esetben a továbbiakban a 19. § (4) bekezdése szerint kell eljárni. A konzuli szolgálat azonban tartózkodik a tájékoztatástól, ha tudomása van a védelemben részesített állampolgár és közeli hozzátartozója közötti érdekellentétéről.

A magyar állampolgár külföldön elkövetett cselekményével is megvalósíthat a magyar jog szerinti bűncselekményt, illetve nemzetközi vonatkozású cselekmény összefüggő Magyarországon folyamatban lévő büntetőeljárással. Ezért a törvény az állam büntetőigénye vagy nemzetbiztonsági érdekei érvényesítése elősegítésének céljából, nem kívánja meg a védett magyar állampolgár hozzájárulását a magyar bűnügyi hatóság előtt folyamatban lévő büntetőeljárás vagy a nemzetbiztonsági szolgálat eljárása keretében történő adatátadáshoz, az eljáró hatóság megkeresésére. Ez esetben a büntetőeljárás és a nemzetbiztonsági szolgálatokra vonatkozó törvényi garanciák nyújtanak megfelelő védelmet.

A törvény ugyanakkor a közjegyzői titok, illetőleg az érintett magyar állampolgár jogi képviselőjétől származó ügyvédi titok védelmében megállapítja, hogy ezekről kizárólag az érintett hozzájárulásával adható felvilágosítás.

Amennyiben a konzuli védelem nyújtására az Európai Unió állampolgára számára kerül sor, a konzuli szolgálat együttműködik az Európai Unió érintett tagállamának konzuli szolgálatával, és az érdekvédelemhez szükséges mértékben részére adatot szolgáltat. Erre az adatszolgáltatásra az 1992. évi LXIII. törvény 1. §-ának (2) bekezdése, valamint a külföldre történő adattovábbításról szóló 9. §-ának rendelkezései teremtik meg a törvényi szintű jogi lehetőséget.

17. § (1) Az érdekvédelem ellátása során, az adatok felhasználása céljának és az igényelt adatok körének megjelölésével a konzuli szolgálat az adatkezelést szabályozó külön törvény alapján adatot igényelhet:

- a) a polgárok személyiadat- és lakcímnnyilvántartásából,
- b) az anyakönyvi nyilvántartásokból,
- c) az állampolgársági eljárásra jogosult hatóságtól,
- d) a központi idegenrendészeti nyilvántartásból,
- e) a központi útiokmány-nyilvántartásból,
- f) a közúti közlekedési nyilvántartásból,
- g) a határforgalom-ellenőrzési nyilvántartásból,
- h) a bűnügyi nyilvántartásból,
- i) a körözési nyilvántartásból,
- j) az egészségbiztosító és a nyugdíjbiztosító nyilvántartásából.

(2) Az Európai Unió polgára érdekvédelmének ellátása során a konzuli szolgálat a védelem ellátásához szükséges adatokat az Európai Unió tagállama konzuli szolgálatán keresztül igényelheti.

Az adatvédelmi törvény 5. és 6. §-aiban garanciális szabályként tartalmazza az adattovábbítás és az adatkezelés célhoz kötöttségét. Erre tekintettel a konzuli szolgálat az érdekvédelem biztosításához szükséges adatokat csak az adatszolgáltatás céljának konkrét megjelölésével kérheti. A törvény a 17. § (1) bekezdésének a)-j) pontjaiban sorolja fel azokat az adatkezelőket, amelyektől az állampolgár külföldi érdekvédelméhez szükséges adatokat a konzuli szolgálat igényelheti.

Az Európai Unió polgára számára nyújtott érdekvédelemhez szükséges adatot a magyar konzuli szolgálat az Unió érintett tagállamának konzuli szolgálata útján szerzi be, amelyik gondoskodik arról, hogy az adatszolgáltatás saját jogszabályaival összhangban történjék.

18. § (1) Az érdekvédelemmel kapcsolatos iratokba a védelemben részesülő ügyfél és azok a személyek tekinthetnek be, akik számára a 16. § alapján adat szolgáltatatható.

(2) A betekintés során megismert, nyilvánosságra kerülése esetén az érdekvédelem további ellátását hátrányosan befolyásoló adat vagy a Magyar Köztársaság és a fogadó állam közötti kapcsolatok kedvezőtlen irányban történő befolyásolására alkalmas adat vagy körülmény nem hozható nyilvánosságra.

Eljárási szabályok

19. § (1) A konzuli szolgálat eljárására - a 14. § és 15. §-okban foglalt eljárások kivételével - a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) Olyan közigazgatási hatósági ügyben, mely nem tartozik az 1. § (2) bekezdésének hatálya alá, a konzuli szolgálat a Ket. joghatóság hiányára irányadó rendelkezéseit az 1. § (3) bekezdésének megfelelően alkalmazza.

A konzuli szolgálat eljárása jelentős részben más állam területén, a fogadó állam hatóságainak közreműködésével és közrehatásával, idegen jogi környezetben, gyakran az ügyféltől jelentős távolságban, sajátos szervezeti és kommunikációs lehetőségekkel zajlik. A törvények e sajátosságok figyelembevételével határozzák meg szabályait.

A törvény hatályos utaló rendelkezése szerint a külföldön működő magyar konzuli tisztviselők a Ket. rendelkezéseit kötelesek alkalmazni eljárásukban. Ez az előírás azonban nem számol azzal, hogy a Ket. szabályainak következetes alkalmazása külföldön - a nemzetközi jogból, a fogadó állam jogszabályaiból adódó nyilvánvaló korlátok, mint objektív természetű akadályok folytán - maradéktalanul nem lehetséges. Ezért egyértelművé kell tenni, hogy a konzuli szolgálatnak, mint az államhatárt átlépő közigazgatás legfontosabb szervének sajátos működési feltételei között (külföldön működő közhatalmi szervről van szó) hogyan kell alkalmaznia a közigazgatási hatósági eljárás joghatóságra vonatkozó szabályait.

A nemzetközi jog alapvető elve, hogy adott állam konzuli szolgálata joghatóságának fennállását vagy kizártságát döntően az ügyfél állampolgársága határozza meg. A magyar konzuli szolgálatnak ennek megfelelően csak magyar állampolgárok tekintetében van általános eljárási kötelezettsége. Egyéb esetekben a joghatóság fennállása vagy hiánya - a szervezetrendszer sajátosságai, a külföldi működés, a fogadó állam konzuli szolgálatának eljárásával fennálló esetleges párhuzamosságok miatt - nem minden további nélkül tisztázott. A joghatóság tisztázását elősegíti, hogy az érdekvédelmi alaptevékenységen kívüli ügyek körében minden egyes ügyfajta vonatkozásában külön, kifejezett jogszabályi felhatalmazás szükséges ahhoz, hogy a magyar konzuli szolgálat - külföldi állampolgár

tekintetében is - eljárási cselekményt végezhesen [Konztv. 1. § (2) bek.]. Ezek az ágazati jogszabályok nemcsak hatásköri, hanem egyúttal joghatósági normák is.

Az érdekvédelmi alaptevékenységen kívüli ügyfajták szabályozási szempontból két nagy csoportra bonthatók:

a) a Konztv. 1. §-ának (2) bekezdése szerint nemzetközi szerződés, törvény vagy kormányrendelet a magyar konzuli szolgálat részére további közigazgatási feladatokat is meghatározhat. E feladatcsoport vonatkozásában tehát a konzuli szolgálat joghatósága, hatásköre és illetékessége a jogszabály rendelkezéséből következően adott, ennek megfelelően a szóban forgó ügyekre irányadó magyar eljárási jogszabályokat is természetesen maradéktalanul alkalmazni köteles. Ez számos esetben független az ügyfél állampolgárságától, sőt, például a vízumrendészeti ügyekben a konzuli szolgálat kizárólag külföldi állampolgárok tekintetében jár(hat) el.

b) az a) pont esetkörén kívül eső bizonyos ügyek vonatkozásában azonban a nemzetközi jog szerződésekben nem rögzített (szokásjogi, viszonsági) szabályai is meghatározzák - megalapozzák a Magyar Köztársaság és más államok konzuli képviseletei közötti nemzetközi ügymegosztást - tehát a konzuli képviseletek joghatóságát. Előfordulhat például, hogy viszonsági gyakorlat (vagy az adott állam belső jogszabálya) az adott állam Magyarországon működő konzuli képviselete számára szélesebb jogi lehetőséget biztosít a magyar állampolgárok által a küldő állam valamely hatóságához címzett közigazgatási tárgyú kérelmek átvételére, s az illetékes hatósághoz történő továbbítására, mint amekkorát a Ket. joghatóságra vonatkozó szabályai az adott államban működő magyar konzuli képviseletnek biztosítanak a fogadó állam polgárai által a magyar hatóságokhoz címzett kérelmekkel összefüggésben. A Ket. ugyanis csak hatáskör vagy illetékesség hiánya esetére ír elő áttételi kötelezettséget, joghatóság hiánya esetére nem [Ket. 22. § (1)-(2) bek.].

Az a tételes rendelkezés tehát, amely szerint a magyar konzuli szolgálatnak olyan közigazgatási hatósági ügyben, melyet valamely nemzetközi szerződés, törvény vagy kormányrendelet kifejezetten nem szabályoz, a Ket. joghatóság hiányára vonatkozó rendelkezéseit úgy kell alkalmaznia, hogy a vonatkozó nemzetközi jogi szabályok alapján és a fogadó állam jogszabályainak tiszteletben tartásával járjon el, jogalapot teremt a fenti - vagy ahhoz hasonló - viszonsági gyakorlat folytatásához is.

(3) Az Európai Unió polgárának érdekvédelmét a konzuli szolgálat kérelemre látja el.

(4) Ha a konzuli szolgálat a birtokába került adatok alapján hivatalból kezdeményez fellépést a magyar állampolgár érdekvédelmének ellátására, erről az ügyfelet a helyi körülményeknek megfelelő módon - lehetőség szerint írásban - értesíti, és felkéri, nyilatkozzon arról, igényli-e a további konzuli eljárást.

(5) Ha első fokon a konzuli tisztviselő járt el, a másodfokú eljárásra a miniszter jogosult.

(6) Amennyiben az eljárásban a fogadó állam hatóságának megkeresése vagy diplomáciai, illetve konzuli futárposta igénybevétele szükséges, a megkeresés teljesítésének időtartama vagy a posta továbbításához szükséges idő az eljárási határidőbe nem számít bele.

(7) A konzuli szolgálat eljárásáért jogszabály díj fizetését rendelheti el. A díj nem akadályozhatja a konzuli védelemhez való jog érvényesülését.

A konzuli szolgálat eljárása jelentős részben más állam területén, a fogadó állam hatóságainak közreműködésével, gyakran az ügyféltől jelentős távolságban, sajátos szervezeti és kommunikációs lehetőségekkel folyik. A törvény ezért e sajátosságok figyelembe vételével határozza meg a konzuli szolgálat eljárásának szabályait.

Az eljárási határidők számításánál a törvény figyelembe veszi, hogy a fogadó ország hatóságai nem kötelezhetők a magyar államigazgatási eljárás határidejének betartására, illetve a diplomáciai vagy konzuli képviselet és a Külügyminisztérium között diplomáciai vagy konzuli futárposta igénybe vételével továbbított iratok esetében az irattovábbításhoz szükséges időtartam jelentősen meghosszabbodhat.

A konzuli szolgálat az Európai Unió polgára számára - összhangban az Európai Közösségek tagállamai képviselőinek 1995. december 15-i, a Tanács keretében elfogadott határozatában foglaltakkal - hivatalból nem biztosít konzuli védelmet, hanem az Unió érintett polgára kérelmére jár el.

A magyar állampolgár érdekvédelmének ellátására a konzuli szolgálat a más forrásból tudomására jutott adatok alapján hivatalból is kezdeményezhet eljárást, különösen, ha gyám vagy gondnok rendelése, kiskorú vagy korlátozottan cselekvőképes személy érdekeinek biztosítása, távollévő, vagy személyes szabadságában bármely okból korlátozott állampolgár alapvető jogainak védelme válik indokolttá. A védelem érdekében halaszthatatlanul szükséges intézkedések megtételét követően azonban biztosítani kell, hogy az állampolgár élhessen személyes önrendelkezéshez való jogával. Az eljárás nem folytatható, ha azt az érdekelt ellenzi.

A törvény 2. §-a rögzíti, hogy hatósági jogkört a diplomáciai vagy konzuli képviseletnek a külügyminiszter által konzuli feladatok ellátására felhatalmazott tagja (konzuli tisztviselő), valamint a Külügyminisztérium gyakorolhat. Erre tekintettel a konzuli érdekvédelemre vonatkozó jogorvoslati eljárást a törvény a Külügyminisztérium szervezeti sajátosságainak, felépítésének és hivatali rendjének megfelelően, a külügyminiszter feladat-és hatásköréről szóló 152/1994. (XI. 17.) Korm. rendeletben foglaltakkal összhangban szabályozza.

A konzuli szolgálat ellátásért jogszabály díjfizetési kötelezettség írhat elő. Mértékük meghatározásánál figyelembe kell venni azt, hogy a díj nagysága ne akadályozza alapvető jog érvényesülését.

Értelmező rendelkezések

20. § (1) A jogi személy konzuli védelmére e törvény rendelkezései megfelelően irányadók.

A nemzetközi jog az államok jogosultságát a konzuli védelem nyújtására vonatkozóan kiterjeszti a küldő állam honosságával rendelkező jogi személyekre is. Erre elsősorban a tanácsadás, segítségnyújtás, a távollévő személy képviselete, illetve okirat kiállítás, tanúsítványkészítés, valamint a diplomáciai felülhitelesítés körében kerülhet sor.

(2) E törvény alkalmazásában közeli hozzátartozó a Ptk. 685. § b) pontjában meghatározott személy.

(3) Ahol jogszabály a magyar külképviselet számára hatósági jogkört állapít meg, azon a konzuli tisztviselőt kell érteni.

Záró rendelkezések

21. § Felhatalmazást kap a miniszter, hogy

a) a konzuli szolgálatra, a konzuli védelemmel összefüggő egyes eljárásokra, az Európai Unió polgárai védelmének ellátására vonatkozó részletes szabályokat az érintett miniszterekkel egyetértésben,

b) a konzuli díjakat az adópolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben,

c) a konzuli tisztviselő 14. § (1) bekezdése szerinti tevékenységének részletes szabályait az igazságügyért felelős miniszterrel együttesen rendeletben állapítsa meg.

22. § (1) Ez a törvény - a (2) bekezdésben foglalt kivételekkel - a kihirdetését követő negyedik hónap első napján lép hatályba.

(2) A 3. § (4) és (5) bekezdése, az 5. § (2) bekezdése a) pontjának második mondata, az 5. § (3) bekezdésének második mondata, a 16. § (6) bekezdése, a 17. § (2) bekezdése, a 19. § (3) bekezdése az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.

23. §

24. § Ez a törvény a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálja:

a) az Európai Közösség létrehozásáról szóló Szerződés 20. cikke,

b) az Európai Közösségek tagállamai kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 1995. december 19-én elfogadott 95/553/EK határozata az Európai Unió polgárainak a diplomáciai és konzuli képviseletek által nyújtott védelméről,

c) a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 1996. június 25-én elfogadott 96/409/KKBP határozata egy ideiglenes úti okmány létrehozásáról.